

**ЛЮДИНОЗНАВЧИЙ ПІДХІД ДО НАВЧАННЯ
(ІНФОРМАЦІЙНО-ОСВІТНІЙ АСПЕКТ)**

Анотація. За вихідне положення статті взято те, що творення нової людини є водночас творенням нового суспільства. Соціально і професійно успішна людина постає як критерій та мета освіти. Зміни в сучасному суспільстві впливають на освіту, яка має адекватно й швидко реагувати на його запити на основі інформатизації, що має випереджувати інформатизацію інших напрямків суспільної діяльності.

Ключові слова: людинознавство, інформатизація, освіта, модель навчання, інтелект, емоційна компетентність.

Старко Ф. Человековедческий подход к обучению (информационно-образовательный аспект)

Аннотация. За исходное положение статьи взято то, что создание нового человека является в то же время созданием нового общества. Социально и профессионально успешный человек становится критерием и целью образования. Изменения в современном обществе влияют на образование, которое должно адекватно и быстро реагировать на его запросы на основании информатизации, которая должна опережать информатизацию других направлений общественной деятельности.

Ключевые слова: человековедение, информатизация, образование, модель обучения, интеллект, эмоциональная компетентность.

Starko F. A humanological approach to teaching (information-educational aspect)

Annotation. The starting point of the article is a thesis that the creation of new man is, at the same time, the creation of new society. The formation of a socially and professionally successful person becomes the criterion and goal of education. Changes taking place in modern society influence education, which needs to adequately and swiftly react to its demands on the basis of informatization. To this end, informatization should advance faster in education than in other fields of social activity.

Key words: humanology, informatization, education, teaching model, intellect, emotional competence.

Той народ, хто першим реалізує можливості цифрової комунікації й уведе її до навчальних методик, буде очолювати освітній процес [4, с.93].

Дива в освіті творять не ком'ютери, а вчителі (К. Барретт).

Переорієнтація спрямованості процесів навчання на розвиток особистості зумовлює зміни в забезпеченні і принципах побудови навчально-виховного процесу. Сучасна молода людина поставлена в такі умови розвитку, коли вона змушена бути більш мобільною, інформованою, критично і творчо мислячою, а значить більш мотивованою до самовдосконалення і саморозвитку.

Творення нової людини є одночасно й творенням нового суспільства. Соціально

і професійно успішна людина постає як критерій та мета людиноцентричної організованої системи освіти. Культурознавчий людиноцентризм – характерна особливість сучасної освіти, яка за своїм змістом розбудовується на особистісно зорієнтованих (аксеологічних), цілеспрямованих (телеологічних) і емоційно-ситуативних (особистісно зорієнтованих) професійних діях в усіх проявах її життєдіяльності.

Зазначене, впливає з ключових напрямів державної освітньої політики, серед яких чільне місце відводиться філософії «людиноцентризму» як стратегії національної освіти при її реформуванні [1, с.4]. Такі напрямки як інформатизації освіти; розвиток наукової та інноваційної діяльності в освіті, підвищення якості освіти на інноваційній основі спрямовують на приведення освіти у відповідність до запиту суспільного розвитку, який дедалі більше потребує людини дослідницько-інноваційного типу та культури з врахуванням інноваційного розвитку освіти, запитів особистості. Йдеться передусім про одне – «навчання того, як учитися і як мислити», ознайомитись із новими методиками, які незалежно від віку, можна застосовувати до кожної проблеми, беручи виклик на себе» [4, с.89].

За теоретичну основу нашого дослідження взято ідеї антропоцентризму та використання антропоцентричного принципу в педагогіці, які знайшли відображення в сучасній дидактиці та теорії виховання. В науково-педагогічних дослідженнях антропоцентризм як особливий принцип наукового дослідження виявляється в тому, що людина стає точкою відліку в аналізі тих чи тих явищ, що вона внесена в цей аналіз, визначаючи його перспективу і кінцеві цілі [9, с.9]. У педагогіці свого роду відображення антропоцентризму пов'язують із працями Г. Сковороди, К. Ушинського, В. Сухомлинського, де будь-які знання про освітні явища і процеси розглядали у нерозривному зв'язку із знаннями про природу людини, пов'язували отримані педагогічні знання з методом, який забезпечує інтеграцію людини у педагогіку, при цьому ними було запропоновано антропологічну аксіоматику, на основі якої була вибудована теорія та методологія становлення і розвитку особистості.

В сучасній педагогіці антропоцентризм відіграє роль фундаментального положення, причому достатньо широкого, щоб дозволяти велику кількість відмінних індивідуальних інтерпретацій.

Проте як би не трактували і як би не застосовували цей принцип, його незмінна частина (на яку й ми спираємось) – у зверненні до людини, до її свідомості, компетенції, інтелекту, понять, знань тощо. В педагогіці принцип антропоцентризму проявляється в зорієнтованості на ментальну й духовну сфери людини в їх найширшому розумінні та процесів, які в них відбуваються, досліджуваних у зв'язку з навчанням. Навчання розглядаємо через призму людського, а з іншого боку, до пізнання ментального і духовного світу людини приходимо через навчання [9].

На нашу думку, дослідження означеної проблеми потребує зважити на зміст концепції людиноцентризму як педагогічної проблеми на тлі сучасних цивілізаційних процесів по трактовану О. Вишневським [3]. Простежуючи праці О. Вишневського, маємо погодитись з думкою про те, що самовозвищення людини, протиставлення її прав і свобод волі Всевишнього на тлі сучасного суспільного життя, набуває нового звучання, а відтак, починає проникати і в педагогіку у вигляді концепції людиноцентризму. «Нове» обґрунтування вона начебто знаходить у процесах глобалізації [3].

Зрозумілим є те, що розвиток бажаних сьогодні якостей людини, можливий лише за умов свободи [8]. Власне поняття свободи вносить певні непорозуміння. «Людиноцентризм – стверджує В. Кремень – відповідає вимогам і запитах сучасної

постіндустріальної цивілізації, котра потребує людину знаючу, творчу, ініціативну і разом з тим інноваційно мислячу» [6, с.35].

Складається враження, що такими якостями може нагородити людину лише педагогіка, «вільна від Бога». Тим часом загальновідомо, що і геоцентричний світогляд, на який орієнтується наша національно-демократична педагогіка (Г. Сковорода, К. Ушинський, Г. Ващенко, П.Юркевич, С. Русова), з неменшою наполегливістю вказувала і вказує розвивати в людині саме такі якості.

Поруч з релігійними, моральними та національно-патріотичними цінностями, знайдемо настанови щодо розвитку в дитині ініціативності, творчості, виховання характеру, власне на ґрунті дитиноцентризму. Отже, суттєва різниця між дитиноцентризмом і людиноцентризмом полягає в тому, що перший допускає виховання у рідчизні геоцентризму, а другий його відкидає і спонукає людину вірити лише в себе і поклонятися лише собі [3].

Віра в людину (людиноцентризм) включає віру в авторитет, тому очікуваний «перехід цивілізації від матеріальної до духовної» [6, с.186] за цих умов неможливий [3].

Незаперечним є те, що творення нової людини є одночасно й творенням нового суспільства. Як зазначав Б. Ананьєв, для суспільства в цілому педагогічний ефект проходить «меридіанами індивідуальності». Адресованість впливів дисциплін прикладного людинознавства, саме індивідуальності, є запорукою їх результативності. «Людину як індивідуальність – на думку Б. Ананьєва – можна зрозуміти лише в єдності та взаємозв'язку її властивостей як особистості і суб'єкта діяльності, в структурі яких функціонують природні властивості людини як індивіда» [2, с.178].

Принциповим у системі людинознавства Б. Ананьєв вважав розрізнення таких понять, як «індивід», «особистість» та «суб'єкт діяльності». Тому в запропонованій Б. Ананьєвим структурі людинознавства ми виділили науку про людину як суб'єкт діяльності, яка пов'язана з наукою про людину як індивідуальність та науку про людину як індивіда [2]. У науках про людину як вид та про людство формуються фундаментальні основи людинознавства, але їх далеко недостатньо для пізнання людини. Безпосередньо вивчення людини концентрується навколо системи її якостей на рівнях індивіда, суб'єкта діяльності, індивідуальності, особистості [2; 3; 7].

Йдеться про те, щоб формувати не лише носія знань, а й творчу особистість, здатну використовувати здобуті знання для діяльності в майбутньому у будь-якій сфері суспільного життя, тобто для інноваційного розвитку суспільства [4; 5].

В контексті означеної теми статті виникає потреба звернутися до питання співвідношення навчання і розвитку та їх взаємозв'язку. Поняття розвиток та навчання мають різний зміст. Навчання створює «зону найближчого розвитку» (Л.С.Виготський), пробуджує в дитині внутрішні процеси розвитку, які спочатку проявляються під час взаємовідносин з оточуючими, співпраці з товаришами, а пізніше стають здобутком самої дитини. Орієнтуючись на дві взаємозв'язані зони розвитку: актуального та найближчого, можна стверджувати, що тільки орієнтуючись на «зону найближчого розвитку», яка є критерієм розумового розвитку дитини, показником індивідуальних відмінностей дітей, навчання веде розвиток вперед, оскільки те, що знаходиться в цій зоні удосконалюється та переходить на рівень актуального розвитку (що дитина може зробити сама) в наступній віковій фазі.

Повищий аналіз спроб проаналізувати зміст, місце і роль людинознавчого підходу до навчання увиразнює складність завдання. Педагогіку не можна будувати на старих засадах, потрібно ставати на рівень наукових досягнень, бо «одні лише виконавські функції можуть забезпечити учневі знання, але не сприяють формуванню

його як повноцінної творчої особистості» [3, с.53].

Педагогіка повинна орієнтуватись не на вчорашній день, а завтрашній день дитячого розвитку (Л.С.Виготський), що потребує впровадження інноваційних педагогічних технологій як поєднання в собі науково-обґрунтованої системи дій, операцій та процедур, які забезпечують цілеспрямоване і поопераційне впровадження різних видів педагогічних нововведень, що викликають позитивні зміни в традиційному педагогічному процесі, модернізують і трансформують його. Тобто, інноваційна технологія передбачає поєднання технологічного підходу та впровадження нових ідей – інновацій.

У межах статті немає змоги охопити значну кількість педагогічних нововведень, тому зосередимо увагу на основних, які пов'язані з конкретизацією вчення про людину в інформаційній сфері, де людиноцентризм розглядатимемо як нову якість інноваційного мислення людини, як новий тип світогляду.

Обдарованість, духовність, моральність, розумність, цілеспрямованість – «фрагменти постійно змінюваної картини буття людини, які розкривають її нові аспекти, але не вичерпують нескінченного змісту» [6, с.225]. Розвиток творчих потенцій людини, які засновані на розумі, знаннях, мудрості, «душевному відчутті», «пізнанні серцем», на всьому тому, що перетворює людину на особистість – становить кредо сучасного людиноцентризму в освіті – стверджує В. Кремень [6].

Творення нової людини є одночасно творенням нового суспільства. Соціально і професійно успішна людина постає як критерій та мета освіти. Зміни у сучасному суспільстві суттєво впливають на освіту, яка має адекватно і швидко реагувати на його запити на основі інформатизації, яка має випереджувати інформатизацію інших напрямів суспільної діяльності, зважаючи на те, що інформація набуває ознак стратегічного продукту [1].

У контексті сказаного інформатизація системи освіти повинна сприйматись як невід'ємна складова інформатизації України, а результати дослідження мають сприяти виконанню головної місії, яка покладається на освіту суспільством – забезпечення особистісного розвитку людини згідно з її індивідуальними задатками, здібностями, потребами на основі навчання упродовж життя. Варто пам'ятати, що «нам не вдається радикально змінити освіту без збільшення інвестицій у нові методи викладання та навчання» [4, с.83].

Зазначене передбачає підвищення рівня державної підтримки виробництва засобів інформатизації, програмних засобів; підвищення рівня комп'ютерної та інформаційної грамотності учасників навчально-виховного процесу; упровадження нових методів навчання із застосуванням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ).

Сьогодні проходять ґрунтовні дискусії в усьому світі навколо того, як дати людині належні знання, уміння та компетентності для забезпечення її гармонійної взаємодії з технологічним суспільством, що швидко розвивається [4; 5].

Одна з основних проблем, яку необхідно вирішити в освіті пов'язана, за словами В.Г.Кремень, з тим, що зміна ідей, знань і технологій відбувається швидше, ніж зміна людського покоління. Навчити людину раз на все життя в умовах звичайної, традиційної освіти неможливо. Слід змінювати функції навчального процесу в освітніх закладах. Поряд із засвоєнням базових знань необхідно навчити учнів самостійно навчатися, оволодівати новими знаннями та інформацією, виробити потребу неперервної пізнавальної діяльності. Суттєво є також функція навчального процесу, яка полягає в навчанні людини, використовувати отримані знання у своїй практичній діяльності. Останнє набирає питомої ваги в умовах, коли людство

рухається до нової якості суспільного розвитку – суспільства знань, вирішальним чинником якого буде Людина, здатна діяти творчо, креативно на основі здобутих знань і сформованих вмій і навичок [3].

Вище сказане передбачає розв'язання одного з головних завдань освіти в умовах розвитку інформаційного суспільства – навчити учня і студента використовувати сучасні інформаційні та комунікаційні технології. Тобто, перспективна освіта має своїм пріоритетом, в період стрімкого розвитку інформаційно-комунікаційних технологій, формувати уміння і навички працювати з інформацією [5].

Саме звідси важливою стає здатність вчителів-предметників змінюватися, активно діяти, швидко приймати рішення, самовдосконалюватися, безперервно саморозвиватися. Тому сучасна освіта потребує сучасного вчителя, сучасним вчителям необхідні сучасні знання через Інтернет-технології [5]. При цьому зважаємо на ту обставину, що сьогодні діти мають більше знань ніж вчителі чи дорослі.

Аналіз напрямків наукових досліджень щодо інформатизації освіти зводиться до можливості доповнення традиційної системи освіти моделлю індивідуальних підходів до навчання, яка ґрунтується «на сучасних принципах пізнавальної психології, серед яких: навчання через самостійні відкриття, осмислення значень, тісне залучення в процес та адекватна оцінка власних досягнень» [4, с.89].

Актуальним є завдання максимально наблизити навчання і виховання кожної дитини до її сутності, здібностей та особливостей, упроваджуючи принцип дитиноцентризму та природовідповідності в умовах інформатизації освіти. Тобто навчання має стати особистісно-орієнтованим [2; 3].

Зазначене потребує зміни взаємовідносин вчителя і учня (професора і студента). З позиції інформатизації освіти, а відтак, застосування нових інформаційних технологій, учитель стає партнером учня в навчанні і розвитку. При цьому обидва учасники постійно навчаються.

В цьому контексті ми зосередимо увагу на обговоренні певних типів знання, які є фундаментальними для того, що називаємо прогресивною освітньою діяльністю, і які мають стати ключовими для програм підготовки вчителів.

Найперший такий тип знання, вкрай важливий як відправний пункт для вчителя (тобто для того вчителя, який вважає себе дійовою особою в створенні знання), – це те, що «вчити означає не передавати знання, а створювати можливості для продукування чи побудови знання», як каже Пауло Фрейре [8, с.46].

Сьогодні науковці у своїх дослідженнях простежується думка, що від самого початку процесу навчання (від народження дитини) важливо чітко встановити принцип: особа уповноважена вчити, формується і реформується, коли вона вчить, а особа яку вчать, формується в процесі навчання. У цьому сенсі вчителювання не вичерпується передаванням знань чи змісту – йдеться про суб'єктно-суб'єктні відносини учасників особистісно-орієнтованого навчання [2; 4; 8].

Аналізуючи думку Пауло Фрейре про те, що «насправді неможливо навчати, не навчаючись, одне вимагає іншого», ми усвідомлюємо: той, хто навчає, навчається завдяки самій дії навчання, а учень у цьому процесі також і навчає. [7, с.46]. Певною мірою зазначене узгоджується з автодидактикою В. Курінського, яка твердить, що при навчанні «потрібно вчити не об'єкт, а себе, який вчить цей об'єкт» [6, с.111] і тоді цікавість людини до навчання не зникає, бо її цікавість до себе не пропаде ніколи – відтак, коло її інтересу виявляється невичерпним. Тобто, мистецтво викладання видозмінюється в мистецтво навчити учнів того, як потрібно самостійно вчитися, за влучним висловом Гелена Валленберга [4, с.495].

Перспективна педагогіка розглядає перебудову навчально-виховного процесу на основі демократизації і гуманізації, роз'єднуючи традиційно сформовану взаємодію вчителя і учня в моделі «вчитель-учень». Натомість розглядає діяльність у двох площинах: учень – діяльність – предмет; учитель – діяльність – навчально-виховний процес [2]. На цьому ґрунті розбудовуються суб'єктно-суб'єктні відносини у навчанні. Серцевиною навчання має стати самостійна діяльність учня, яка відповідала б філософії дитиноцентризму, коли дитину навчають оригінально мислити, нести відповідальність за своє майбутнє, вміти вирішувати й бути впевненими у своїх силах [3; 5].

Відкритою темою для педагогічних досліджень, як нам видається, залишається впровадження в навчально-виховний процес навчальної моделі «1 учень – 1 комп'ютер» (Наказ Міністерства науки і освіти України від 11 березня 2010 року №196 «Про впровадження моделі навчання «1 учень – 1 комп'ютер»).

Процес дослідно-експериментальної роботи у 17 у загальноосвітніх навчальних закладах (з 2009 року) і отримані результати свідчать, що зазначена модель позитивно вплинула на підвищення мотивації учнів до навчання, на ставлення вчителів до педагогічних інновацій та ІКТ в освіті.

На нашу думку, впровадженню зазначеної моделі, як і «правильному мисленню», притаманна готовність до ризику, відкритість до нового, яке не можна відкинути лише тому, що це нове, як і не можна відкинути старе лише тому, що хронологічно воно вже не нове. «Старе здатне залишатися новим, якщо воно відкрите в часі для оригінальних і новаторських інтуїції та натхнення» [7, с.53]. А це вимагає глибини, а не поверховості в осягненні й інтерпретації фактів, відкритості, що дає змогу переглянути висновки.

Наукові пошуки удосконалення навчального процесу зводяться до того, що «справжню роль комп'ютера можна виявити тоді, коли він стане справжнім навчальним знаряддям в руках учнів» [4, с.420]. Тому навчальна модель «1 учень – 1 комп'ютер», як нам видається, потребує розробки організаційного, наукового та навчально-методичного супроводу на основі поєднання цієї ідеї зі традиційними перевіреними концепціями, використанням і вдосконаленням передових світових інновацій за умови збереження національних цінностей [3; 4].

Принагідно зважити, що впровадження зазначеної моделі ставить за мету формування та змістового наповнення сучасного електронно-інформаційного середовища системи загальної середньої освіти, створення освітніх, необхідних соціальних. Психологічних, педагогічних умов для забезпечення доступу учнів до сучасних освітніх ресурсів, формування в них компетентностей і навичок ХХІ сторіччя.

Поряд з цим, постає необхідність підвищення кваліфікації вчителів у сфері проектних, розвивальних, дослідницьких методів навчання із використанням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій [5].

В контексті нашої статті є можливість розрізнити функції учня і вчителя в моделі «1 учень – 1 комп'ютер», роз'єднати ці функції та представити їх у двох площинах: а) учень – обов'язки, діяльність – предмет; б) вчитель – обов'язки, діяльність – навчальний процес.

Ми пропонуємо до обов'язків і дій учня віднести: формування інформаційно-комунікаційних компетенцій; участь в колективній роботі класу, школи, школи; виконання робіт в цифровому форматі, їх публікація в шкільному інформаційному середовищі (сайт, розділ сайту, блог, сторінка будь-якого соціального сервісу Інтернету); отримання власних адрес та паралелей в шкільному інформаційному

середовищі [5].

Обов'язки і дії вчителя в зазначеній моделі визначаються: створення календарно-тематичного планування окремих курсів з інформаційно-комунікаційною підтримкою з метою управління пізнавальною діяльністю учня; проведення занять у відповідності з планом та ефективним використанням інформаційно-комунікаційних технологій; розробка та публікація методичних матеріалів, аналітичних матеріалів освітнього процесу; розробка та розміщення в шкільному інформаційному середовищі найкращих фрагментів освітнього процесу; отримання власних адрес та паралелей в шкільному середовищі; інформування батьків про досягнення учня (електронний щоденник, тощо) [5].

Таким чином, навчальний процес за моделлю «1 учень – 1 комп'ютер» передбачає орієнтацію на особистість учня, враховуючи його індивідуальні особливості та здібності. При цьому відповідальність за успіх навчальної діяльності переважно учні беруть на себе.

Зрозуміло, така модель навчання сприяє розвитку та інтелектуальних і творчих здібностей учнів, усвідомлення ними моральних цінностей, що згодом дозволить їм стати здатними до самореалізації, самостійного мислення, прийняття важливих рішень.

Роль вчителя в сучасному навчальному процесі має відрізнитися від традиційної у плані значно вищої відповідальності за організацію діяльності учня.

Це продиктовано зміною цілей і завдань, що постали перед сучасною освітою в інформаційному суспільстві, де поступово на зміну традиційній системі навчання приходить особистісно-орієнтована. Традиційні методи навчання доповнюються інноваційними, які спрямовані на інтелектуальний розвиток [5].

Незаперечним, на наш погляд, є твердження, що навчальна діяльність зорієнтована на успіх. Про це знають і учні, і вчителі. Кожна система, зокрема й освітня система, продукує результат. Якщо потрібно інші результати, треба змінювати систему [4].

Хоч би з огляду на те, що наше навчання й досі сконцентроване на отриманні академічних знань. Дослідження зарубіжних і вітчизняних вчених довели, що високий рівень загального інтелекту (IQ) не гарантує людині успіху у житті. «Багато знань не робить людину розумною» (Геракліт).

На щастя, науковці які займаються мозком і нервовою системою постійно роблять відкриття, які істотно впливають на навчання, запам'ятовування, нашу здатність залишатися розумово активними впродовж усього життя. Звернення вчених до функцій емоційного центру мозку, який також безпосередньо пов'язаний із системою тривалої пам'яті, дозволяє зробити висновок про те, що найлегше запам'ятовуємо інформацію з високим емоційним навантаженням. Це шлях до розуміння ефективного навчання [4].

Сучасні дослідження вченими можливостей мозку людини, доводять, що в розвитку гармонійної особистості «емоційна компетентність» відіграє важливу роль ніж «академічна». Вчені стверджують, що так зване IQ (рівень розумового розвитку) тільки на 20 % впливає на життєвий успіх, а 80% припадає на інші чинники, які сукупно можна назвати емоційною компетентністю, тобто емоційним розумом (EQ). Людина постійно перебуває під впливом своїх емоцій і того, про що вона думає. А позитивні і негативні думки можуть спричинювати відповідні зміни у процесах збереження та зворотного віднаходження інформації, змінюючи при цьому здібності до навчання [4].

Зважимо на ту обставину, що емоційний інтелект надається до розвитку і

спрямованому навчанню в більшій мірі, ніж абстрактно-логічний. На думку вчених, психологів, основний вік для формування емоційного інтелекту припадає на раннє дитинство. Тому необхідно в навчанні залучити чуттєвий досвід (краще один раз побачити, ніж сто раз почути), необхідна наочність (що чітко проявляється в процесі навчання), необхідна предметна діяльність з тим чи тим предметом чи явищем. Тільки в такому поєднанні різних видів сприймання у свідомості людини формується повноцінний «концепт» як глобальна одиниця структурованого знання. В контексті теми статті, ми виходимо з того факту, що людина мислить концептами, комбінуючи їх і здійснюючи в межах концептів і їх поєднань глибинні предикації, формуючи нові концепти в процесі мислення [9].

Ми свідомі того, що в структурі емоційного інтелекту доцільно виокремлювати два аспекти – внутрішньоособистісний і міжособистісний.

Зміст емоційного інтелекту трактується нами як групи ментальних здібностей, які беруть участь в усвідомленні та розумінні власних емоцій та емоцій оточуючих. Тобто, компонентами першого аспекту є самооцінка, усвідомлення власних почуттів, впевненість у собі, терплячість, самоконтроль, відповідальність, мотивація досягнень, оптимізм і гнучкість (адаптованість), другого – емпатія, толерантність, комунікабельність, відкритість, діалогічність.

На основі цього емоційний інтелект можна означити як, з одного боку, здатність розуміти, аналізувати і контролювати власні почуття та емоції, а з іншого – вміння відчувати, розуміти почуття інших людей. Тож, емоційний інтелект – це не здатність, а навик, який можна розвивати. Адже людина народжується з обов'язковим потенціалом емоційної пам'яті, емоційної обробки та емоційного навчання, які формують серцевину емоційного інтелекту [4; 7; 8].

Тож, тепер можна по-новому визначати, що означає бути розумним, враховуючи, що саме EQ є провісником успіху. Як кажуть на Заході: «IQ дає тобі роботу, а EQ – кар'єру». Тому варто прислухатись до думки М.Пирогова про те, що головне завдання школи – зміцнити внутрішню людину. Ще В.Гюго сказав: «У всякій людині є Людина з великої літери». Саме цією «Людиною» і слід займатися, розширювати її в собі, закликає В.Курінський [7].

В дослідженнях розглядають змішану модель емоційного інтелекту (EQ), за якою він виступає поєднанням розумових і особистісних рис, притаманних кожній конкретній людині. Тобто EQ – це поєднання знань і навичок, які визначають як розумові здібності (здатність вирішувати задачі), а також те, що може бути охарактеризоване як особливості особистості.

В.Курінський обґрунтовує, що мислення може бути дійсним лише тоді, коли поєднати судження з чуттям. Реальне мислення розгортається лише з появою емоції, яка починає діяти разом із судженням. Внаслідок з'єднання судження з емоцією, чуття і думка виникають одночасно, а емоція, поєднуючись із судженням, перетворюється на чуття. Цю трансформацію здатна робити лише людина, що відрізняє її від найсучаснішого комп'ютера зі штучним інтелектом. Висновок про зв'язок емоції та мислення знайшов лабораторні підтвердження.

Емоції надають своєрідного забарвлення сприйманню, уявленню, судженням, бо «емоція як стан виникає внаслідок, такого сприйняття, де виявилось наше ставлення до сприйнятого» [7, с.67], а такі почуття, як допитливість, сумнів, упевненість, що тісно пов'язані з пізнавальним інтересом, оптимізують навчальну діяльність.

Отже ми приходимо до висновку, що для розвитку емоційної компетентності і керування емоціями важливо вдосконалювати сприйняття і емоційну оцінку дійсності.

Основний спосіб розвитку емоційного інтелекту полягає в стимулюванні фантазії та уяви дитини, використуванні фантазії та уяви дитини, використуванні сюжетно-рольових ігор. Як стверджують психологи, не можна пропускати ігрову стадію розвитку дитини, у якої формуються основи розвитку EQ.

Зміст означеної теми статті стосується основного завдання навчального процесу – підготовка людини до майбутнього життя, сенс якого в удосконаленні втручання у світ, заснованого на інформаційних технологіях. Майбутнє бачиться як «цифровий світ та економіка знань», що передбачає формування в людини навичок XXI століття в умовах, коли інформація доступна кожному будь-де, будь-коли [5].

Уже сьогодні особливо поцінуються в людині інформаційна грамотність, винахідливе мислення, вирішення проблем, прийняття рішень, спільна робота в команді, ефективне спілкування, творчий підхід до справи, висока працездатність.

Добре розвинутий розум, пристрасть до навчання, вміння застосовувати знання на практиці передбачає, розбудову навчання з використанням інформаційно-комунікаційних технологій та впровадженням інтерактивних методів навчальної діяльності, де формувалися б вміння і навички самостійно здобувати та використувати знання, опановувати інформаційні технології для поглиблення та застосування набутих знань. Цьому сприяє впровадження в освіту України програми Інтел [5].

Наші дослідження, практична робота у школах показують, що усвідомлене використання ІКТ у навчанні повинне будуватись на реалізації принципів навчання на основі впровадження інформаційних технологій і вирішенні дидактичних (оволодіння знаннями, формування пізнавальних вмінь і навичок), розвивальних (удосконалення психічних характеристик, набуття навичок творчої і дослідницької діяльності) та виховних (формування світогляду, ідейних та моральних якостей) цілей навчання.

Чільне місце у навчанні посідає принцип позитивного емоційного фону, який реалізується в навчальному процесі з використанням ІКТ зі зростаючим пізнавальним інтересом до засобів ІКТ. Школа повинна продовжувати дитячі радощі, а не позбавляти їх (В.О.Сухомлинський).

Сучасна мультимедійна комп'ютерна технологія, дозволяє об'єднувати в одній комп'ютерній програмно-технічній системі текст, звук, відеозображення, графічне зображення та анімацію, мультиплікацію, є одним із основних чинників організації навчання, забезпечують оптимальні умови. Дозволяє розробити спосіб презентації теми, який залучав би до роботи наші відчуття та одночасно мотивував би до діяльності, був би необтяжливим, захопливим, розмаїтим та енергійним. Сприяє розвитку творчого й критичного мислення, яке стимулює внутрішнє засвоєння інформації. Через використання комп'ютерних технологій активізується засвоєння матеріалу через гру та широкі можливості практикування [4].

На часі є дослідження підходів до застосування методу проектів (технології сучасного проектного навчання), серед яких ми виділяємо особистісно-орієнтований підхід. Практика навчання засвідчує потребу у створенні сприятливого середовища для особистісного зростання учня, а також спрямовує діяльність учителя на підтримку процесів самопізнання і самореалізації особистості учня, на розвиток його неповторної індивідуальності в умовах колективного характеру навчання. Навчання в діяльності є змістовою сутністю проектного навчання, а відтак забезпечує вибудову навчального процесу на основах природовідповідного розвитку дитини, всебічно активізуючи пізнавальну потужність дитячого мозку [4; 5].

Підводячи підсумок, зазначимо, що педагогічна проблема людинознавчого підходу до навчання в умовах інформатизації освіти не є простою проблемою. Вона

вимагає поєднання нових ідей із традиційними перевіреними концепціями, а відтак розробку таких освітніх технологій, які здатні модернізувати традиційні форми організації навчання шляхом впровадження інформаційно-комунікаційних технологій з метою найбільш ефективно реалізувати можливості, що закладені в нових педагогічних технологіях.

Передусім зазначена проблема потребує суттєвих змін професійної підготовки вчителів. Частково така підготовка здійснюється в рамках професійної програми «Intel», яка орієнтує учитися через діяльність, враховуючи, що кожен має різні навчальні здібності і талановитим учителям треба пристосовуватися до індивідуальних потреб учнів та навчати того, як треба вчитися.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки» від 9 січня 2007 року № 537- в. – <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>
2. Ананьев Б.Г. О проблемах современного человекознания. – М.: Наука, 1977. – 380 с.
3. Вишневський О.І. Теоретичні основи сучасної української педагогіки. Посібник для студентів вищих навчальних закладів. – Дрогобич: Коло, 2003. – 528 с.
4. Драйден Г., Вос Дж. Революція в навчанні / Перекл. з англ. М. Олійник. – Львів: Літопис, 2005. – 542 с.
5. Intel® навчання для майбутнього. – К.: Видавнича група ВНУ, 2004. – 416с.
6. Кремень В.Г. Філософія людино центризму в стратегіях освітнього простору. – К.: Педагогічна думка, 2009. – 520 с.
7. Курінський В.О. Українська постпсихологічна автодидактика. – К.: ЗАТ «Ві-поль», 2006. – 484 с.
8. Пауло Фрейре. Педагогіка свободи: етика, демократія і громадянська мужність / Пер. з англ. О.Дем'янчука. – К.: Вид. дім «КМ Академія», 2004. – 124 с.
9. Старко В.Ф. Концепт ГРА. – Луцьк: РВВ «Вежа» ВДУ імені Лесі Українки, 2007. – 201 с.